

Albert Einstein je nekoč dejal, da se problema, do katerega smo se spravili z nekim načinom razmišljanja, ne da rešiti s tem istim načinom razmišljanja.

Danes se v Sloveniji ukvarjamo s hudimi težavami... IN kaj je skupni imenovalec težav? Kar nekaj jih je. In ta ki nas v tem sestavku zanima je ena od njih - Denar. Oziroma pomanjkanje denarja. Denarja enostavno ni v obtoku. Potrebe so, ponudba tudi - torej vrednost je, samo denarja, da bi lahko izpeljali transakcijo ni.

Kot že tisočletja, nas seveda elite - danes so to politiki in bankirji, torej taisti, ki so nas spravili v težave, prepričujejo, da so oni tisti in edini, ki nas znajo iz teh težav spraviti, seveda z isto logiko in istimi instrumenti - s katerimi so nas v težave pripeljali.

Tu nekaj ne bo v redu. Se vam ne zdi?
Potrebujemo drugačen pristop, druge ideje...Nov način razmišljanja!

Vprašanje je seveda: kako?

No, morda pa se lahko nekaj malega o tem kako razmišljati drugače, naučimo tudi iz zgodovine.

Čeprav se zgodba o Wörglovem Šilingu, ki smo jo povzeli po več spletnih straneh, odvija v 33. Letih prejšnjega stoletja v Avstriji, je to zgodba, ki jo lahko skoraj brez sprememb **apliciramo v naše stanje danes in tu v Sloveniji.** Je idealen primer, ki dokazuje **nevzdržnost in sprevrženost današnjega bančnega sistema** in da samo totalna reforma sistema lahko dejansko zagotovi rast in to veliko bolj stabilno od te, ki smo ji priča v zadnjih nekaj sto letih.

Obenem pa ta zgodba (vpeljava vzporedne valute in njene posledice...!!!) dokazuje in razkriva, pravzaprav popolnoma razgali **resnične cilje in namere bančnih kartelov. Sužnjelastniško kontrolo in fevdalizacijo družbe.** Bančni karteli se v resnici borijo proti temu, da bi vzpostavili varen in vzdržen monetarni sistem. Regionalne valute bi namreč pomenile, da karteli izgubijo monopol nad tiskanjem denarja. In karteli se dobro zavedajo svojega početja. **Po Wörglovem izjemno uspešnem eksperimentu z lastno valuto sredi velike depresije so vlada in banke nemudoma preprečile nadaljevanje in zadušile širjenje ideje.**

Po virih : [The Global ideas web site.](#) - [alternative money tribe web site](#)

Prevedel Tone Vrhovnik Straka

Prilagodil in združil Gorazd Norčič

Wörglovi šilingi

Mišljenje, da je Zemlja ravna plošča, je bilo nekoč tako zakoreninjeno, da si niti zamisliti ni bilo mogoče, da bi bila lahko okrogla. Podobno si danes skoraj zamisliti ne moremo, da bi neka skupnost ali regija živela s svojo lastno valuto in imela svojo lastno banko. A se je to že zgodilo.

Pisalo se je leto 1932 in svet je pestila največja gospodarska kriza v zgodovini. (kot danes op.ur) V majhnem mestecu se je posameznik odločil, da bo naredil nekaj za ljudi svoje skupnosti.

Ta poteza je mestece zapisala v gospodarsko zgodovino. Mestece je bilo Wörgl na Tirolskem v Avstriji.

Wörglski eksperiment, ki je potekal med julijem 1932 in novembrom 1933, je klasičen primer uspešnosti lokalne valute. Wörgl je majhno avstrijsko mestece, ki je sredi velike depresije poskusil z lastno valuto. Leta 1932 je bilo brezposelnih 30 % meščanov. Od 4.500 prebivalcev jih je bilo 1.500 brezposelnih in 200 družin je bilo brez slehernega vira prihodko Lokalna oblast je ob 40.000 avstrijskih šilingih rezerv ustvarila dolgove v višini 1.3 milijona šilingov.

Za razumevanje eksperimenta pa moramo malo razumeti človeka, ki ga je sprožil: mestnega župana Michaela Unterguggenbergerja.

Michael je bil potomec stare tirolske delavske družine. Ne da bi padel v duševno otopelost mezdnih delavcev je živel življenje revnega Evropejca. Šel je za vajenca k mojstru mehaniku. Po učni dobi je postal mehanik prometnih

sredstev in se pri 21 letih zaposlil na železniški postaji v Wörglu. Napredovanje v službi pa je začel zavirati njegov občutek za družbeno pravičnost. Začel se je zavzemati za kolege kot njihov sindikalni predstavnik, se je pa zato ustavilo njegovo napredovanje. Leta 1912 so ga izvolili za sindikalnega predstavnika za Sindokata železničarjev Innsbruck. Predstavnikom Avstrijskih železnic, ki so srali na strani kapitala, pa je predstavljal samo predstavnika zaskrbljenih delavcev. Alex von Muralt je kasneje zapisal, kako je Michael Unterguggenberger pogosto poudarjal, da sam ni marksist,

Wörgl je na začetku 20. stoletja hitro rasel. Potem je leta 1929 nastopila kriza, ki se je hitro razširila po Evropi. Michael je bil sprva mestni svetnik, hitro je postal tudi podžupan in leta 1931 so ga izvolili za župana Wörgla. Želel je urediti vrsto stvari: na novo tlakovati ceste, urediti cestno razsvetljavo, razširiti vodovodno omrežje med vse meščane in zasaditi drevje ob cestah. Vendar se je Michael hitro soočil s prazno blagajno, saj brezposelni meščani niso zmogli plačevanja davkov, ceste in mostovi pa so potrebovali popravila, za katera v proračunu ni bilo denarja. Možje in žene enostavno niso prejeli plač. Župan je spoznal, da bi bilo probleme moč rešiti, če bi jim našel skupni imenovalec. Ta je bil denar. Pomanjkanje denarja za plače, posledično za davke in posledično za javne storitve je sklepalo krog, zato je bila rešitev na dlani: ustvariti lasten denar.

Michael je večkrat prebral knjigo **Silvia Geslla 'Naravni red'**. Pogovarjal se je s someščani in dosegel, da je Wörglski dobrodelni odbor 5. julija 1932 sklical sejo, na kateri je župan po kratkem uvodu predložil 'Program zmanjšanja krize'. Poudaril je, da je največji vzrok pojemajočega gospodarstva počasna cirkulacija denarja. Denar kot menjalno sredstvo postopoma izginja iz rok delovnih ljudi in se akumulira v rokah tistih, ki zgolj pobirajo obresti in ga ne vračajo nazaj na trg. Zato je Unterguggenberger predlagal, da v Wörglu počasi krožečo valuto Nacionalne banke zamenjajo s certificiranimi kompenzacijskimi bankovci'. Te bi izdal mestni svet in jih razdelil med meščane v nominalni vrednosti. Bankovce naj bi izdali v vrednostih 1, 5 in 10 šilingov. Veljavnost so

pridobili, ko so jih požigosali v mestni hiši, vrednost je padala po stopnji 1 % nominalne vrednosti na mesec. Imetniki so jih lahko na začetku in koncu vsakega meseca 'na novo ovrednotili' na podlagi žigov, pri čemer se je začel oblikovati sklad za pomoč.

Tako so natisnili Wörglove 'denarne kupone' v vrednosti 32.000 enot in jih spustili v obrok. (Certifikati so krožili tako hitro, da so jih dejansko v obtok spravili samo 12.000.)

31. julija 1932 je mestni blagajnik od dobrodelnega odbora dobil prvi natis certifikatov v vrednosti 1.800 šilingov in jih porabil za plače delavcem. Ti so skoraj isti dan vrnili veliko večino kuponov kot plačilo za davščine. Tretji dan so se že ustrašili, da nekdo certifikate ponareja, saj je 1.000 natisnjenih šilingov že prineslo za 5.100 šilingov vplačanih davščin. Na srečo se Michael Unterguggenberger ni prestrašil, saj je vedel, da se je povečal denarni tok in da nova valuta odlično deluje.

Wörglski denar je bila kuponska oblika denarja (stamp script money), dogovorjeno je bilo, da je odpisna stopnja (depreciation) 1 odstotek vrednosti na mesec. Lastnik certifikata se je upadanju vrednosti lahko izognil tako, da je na certifikat vsak zadnji dan meseca kupil in prilepil znamko v vrednosti upada vrednosti. Znamke so bile naprodaj na občini. Ker nihče ni želel, da mu denar propade, so skušali denar kar najhitreje porabiti.

Na zadnji strani Wörglskih bankovcev je bilo natisnjeno:

» Kogar zadeva: nepričakovano zaustavitev trgovine ter bedo in lakoto milijonskih množic je povzročilo zmanjšano kroženje denarja. Gledano s stališča ekonomije se je s tem začel propad sveta. Zato je nastopil čas, da z odločno in inteligentno akcijo ustavimo nazadovanje kolesja trgovine in s tem rešimo človeštvo pred uničujočimi vojnam, kaosom in razkrojem. Ljudje živimo tako, da izmenjujemo dobrine in usluge. Zbledela cirkulacija je izmenjavo povsem zavrla in milijone delavcev, ki želijo delati, oropala zaposlitve. Zato moramo znova obuditi izmenjavo dobrin in uslug ter brezposelnim znova zagotoviti zaposlitev. To je tudi namen delavskih certifikatov, ki jih je izdalo tržno mesto Wörgl: zmanjševanja trpljenja, omogočanja dela in kruha.«

Neznatno upadanje vrednosti ni vzpodbujalo samo hitre menjave certifikatov, pač pa tudi plačevanje davkov (za nazaj, tekočih in celo vnaprej), sredstva od davkov pa so porabili za financiranje socialnih in javnih storitev.

Konec vsakega leta so certifikate zamenjali za nove. Menjava je bila brezplačna, če so imeli certifikati zahtevane žige. Ob 2-odstotni proviziji je mestna oblast tudi menjala certifikate za avstrijske šilinge.

Da bi lahko menjava potekala vse leto in bi bilo tako zagotovljeno tudi kritje za izdajo certifikatov, so skrbniki v lokalni Raiffeisen Bank (kreditni zadrugi) deponirali znesek avstrijskih šilingov, ki je ustrezal vrednosti izdanih certifikatov. (celo več : Unterguggenburger je deponiral 40.000 Avstrijskih šilingov)

Banka je denar posojala zanesljivim strankam s 6-odstotnimi obrestmi, ki so pritekale nazaj v mestno blagajno in vzpodbujale nove transakcije z 'zunanjim svetom'.

Župan je certifikate spravil v obtok tako, da je začel z njimi plačevati mestne uradnike in delavce: sprva s 50 % in kasneje s 75 % vrednostjo njihovih prejšnjih plač. Delavci so spoznali, da je s certifikati moč plačevati v vseh mestnih trgovinah, lokalih in storitvah, certifikati pa so v obliki davkov in plačil prišli nazaj na magistrat. Z ekonomskega stališča je bila inflacija ničelna, na politični pa so dosegli soglasje, da so v mestu certifikati postali plačilno sredstvo za vse. Ker denar ni ustvarjal dobičkov, je krožil hitro in na ta način pognal lokalno gospodarstvo. In začelo se je dogajati, da ljudje z novo valuto niso plačali samo zaostalih in tekočih davkov, pač pa na zalogo, ker je bilo to finančno donosno.

V 13 mesecih kroženja Wörglskega šilinga je župan uresničil vse zastavljene projekte. Ob ugodnem učinku na zaposlenost so se začeli kazati tudi fizični uspehi projekta: uredili so glavno mestno ulico in njen odtočni sistem, zasnovali so novo cesto, občina je pri lokalnemu proizvajalcu naročila tlak in odtočne cevi, postavili so tudi smučarsko skakalnico, zamejili in izkopal nov vodni rezervoar. Mesto je zgradilo še nekaj dodatnih stanovanjskih hiš in most. Ljudje so certifikate porabili tudi za pogozdovanje – z dolgoročnimi načrti o dobičku od lesa.

V letu obtoka nove valute je ta krožila 13 krat(!!!) hitreje kot uradni šiling in je vzpodbudila lokalno gospodarstvo. Davčni primanjkljaji so se dramatično znižali. Prihodek lokalne oblasti je z 2.400 avstrijskih šilingov leta 1931 v letu 1932 narasel na 20.400 AS.

Brezposelnost, ki se v drugih delih države ni spreminjala, je v Wörglu takorekoč izginila. Zaznali niso nikakršnega povišanja cen. Na podlagi dramatičnega uspeha Wörglskega eksperimenta so podobne lokalne valute uvedli še drugi kraji.

Čeprav so nov Wörglski denar prebivalci sprejeli soglasno, so naleteli na velik odpor dveh centralističnih sil: Tirolske delavske stranke in Avstrijske državne banke. Pri obeh nasprotnikih je bilo zaznati strah, da se bo eksperiment razširil saj je sistem uspešno skopiralo še šest sosednjih vasi. Januarja 1933 je 'čudež v Wörglu' obiskal celo francoski predsednik vlade Eduard Dalladier. Istega meseca so enak projekt uvedli v sosednjem mestu Kirchbuhl in mestni valuti sta veljali v obeh krajih. Junija 1933 pa je Unterguggenburger nagovoril srečanje predstavnikov 170 okoliških mest in vasi. Za prevzem projekta se je zanimalo 200 avstrijskih mest.

Po grožnjah državne banke s tožbami so 1. septembra 1933 poskus končali. Centralno banko je namreč zajela panika in odločila se je, da nemudoma zahteva nazaj svoj monopol: prepovedala je vse vzporedne valute. Avstrijska centralna banka je svoje nasprotovanje lokalni valuti utemeljevala z vmešavanjem v svoje upravljanje z državno

valuto. Primer je prišel pred Avstrijsko vrhovno sodišče, ki je podprlo pravico centralne banke, da edina bdi nad valuto. Hitro so izdajanje 'nujnih valut' uvrstili tudi med kazniva dejanja. **In Wörgl se je hitro vrnil na 30-odstotno brezposelnost.** Avstrijo so zajeli socialni nemiri. Leta 1938 je Avstrijo anektiral Hitler in mnogo prebivalcev ga je sprejelo kot gospodarskega in političnega rešitelja. Nemčija je drvela proti II. svetovni vojni in po vojni je v ruševinah izginila ne le večina tistega, kar je Nemčija naredila med vojno, pač pa tudi predvojni dosežki. Nemčijo so ponovno zgradili po podobi zahodnih zmagovalcev. Wörglski eksperiment je potonil v pozabo.

Tule je poročilo očividca, mojstra inženirja z Zueriške Politehniko Clauda Bourdeta:

»Wörgl sem obiskal avgusta 1933, natanko leto po začetku eksperimenta. Treba je priznati, da rezultat meji na čudež! Ceste, ki so bile res obupne, so zdaj videti kot italijanske autostrade. Kompleks županovih uradov so okusno obnovili v prikupen gradič, okrog katerega cvetijo gladiole. Nov betonski most nosi ponosen napis: 'Postavljen leta 1933 s svobodnim denarjem.' Vse ulice imajo razsvetljavo, ena je na novo poimenovana po Silviu Gesllu. Delavci na gradbiščih, ki se jih po mestu razteza veliko, so vsi zagreti podporniki sistema svobodne valute. Preveril sem po trgovinah in vse ob državnem denarju sprejemajo tudi certifikate. Cene se niso povišale. Nekateri sicer menijo, da novi denarni sistem v Wörglu ne bo prinesel enakosti, da je pravzaprav samo novo sredstvo za izkoriščanje davkoplačevalcev. Ampak kot kaže to ni večinsko mnenje. Še nikoli nisem videl tako malo protestiranja pri ljudeh, ki plačujejo svoje davke in pristojbine. V Wörglu pravzaprav nihče ne protestira. Nasprotno: davke plačujejo celo vnaprej; ljudje so navdušeni nad poskusom in trpko tožijo nad Narodno banko, ki jim ne dovoli natisniti novih certifikatov. Nemogoče je, da bi imeli poskus 'samo za novo obliko pobiranja davkov', saj se je Wörgl povsem spremenil. Nemogoče je ne strinjati se z županovim mnenjem, da novi denar izvršuje svojo vlogo mnogo bolje od starega. Strokovnjakom prepuščam mnenje, če kljub 100% pokritosti natisnjenih certifikatov obstaja inflacija. Vsekakor nenadnih skokov cen, ki so navadno zanesljiv znak inflacije, nisem zaznal. Glede varčevanja sem dobil občutek, da nova valuta vzpodbuja 'pravo' varčevanje, ne kopičenja denarja. Ker namreč denar, če ga hraniš doma, izgublja na vrednosti, se ljudje temu izogibajo tako, da ga položijo na banki.

Wörgl je postal neke vrste romarsko središče za makroekonomiste od blizu in daleč. Spoznaš jih takoj po njihovih učenih izrazih, medtem ko se pogovarjajo na čudovito obnovljenih mestnih ulicah ali posefajo ob mizah v restavraciji. Wörglsko prebivalstvo jih toplo sprejema, ponosno na svojo novo slavo.«

Unterguggenberger (Poročilo župana: <http://www.reinventingmoney.com/WörglUnter.php>) je v analizi projekta ugotovil, da so certifikati mnogo bolje opravljali funkcijo denarja kot nepremična nacionalizirana valuta. Zapisal je, da pri uvajanju, delitvi in žigosanju nove valute niso naleteli ne na težave ne na pritožbe ter so novo valuto v zelo kratkem času sprejeli vsi mestni lokali in trgovine. Župan je hkrati zapisal, kako bi po njegovem mnenju takšna oblika menjave delovala ne na mestni, pač pa tudi na regionalni in državni ravni.

Čeprav so poskus v Avstriji končali, so ga opazili in preizkusili tudi drugod po svetu. V kanadski provinci Alberta je na primer vlada sredi tridesetih let ustanovila lokalno valuto v obliki Razvojnih certifikatov. »Nevarnost« uspeha je zvezno vlado hitro pripravila do tega, da je projekt prepovedala.

Kaj se lahko iz tega naučimo? Najpomembnejše je to, da v 'državni' valuti, ob kateri smo odrasli, ni nič svetega. Ljudje bodo kot plačilno sredstvo za dobrine, usluge in davke

sprejeli kakršenkoli denar – od elektronskih števil, kovinskih kovancev, papirčkov do plastičnih kartic. 'Kar je v Wörglu povzročilo, da so novo valuto tako hitro sprejeli, je bilo to, da je bilo moč s certifikatom plačati davščine in ga ja bilo preprosto zamenjati za uveljavljeno nacionalno valuto. To namreč pomeni, da je bil enakio sprejemljiv kot funti, dolarji ali marke. najpomembnejši nauk tega eksperimenta pa je, da je obubožana skupnost v navidez brezizhodnem položaju z uvedbo lokalnega plačilnega sredstva našla način za rešitev 'nerešljivih' problemov brezposelnosti, nazadovanja skupnosti in pomanjkanja zadostnih sredstev iz dajatev.

Prvi kandidat za krivca za nazadovanje lokalnih in regionalnih skupnosti je centraliziran bančni in denarni sistem. 'Državni' denar je že po definiciji politični dejavnik. Tudi banke so politične v smislu, da črpajo lokalno bogastvo in vrednosti v svoj centralni živčni sistem. Centralizirane banke namreč jemljejo denar iz manjših skupnosti in ga investirajo v projekte, ki obetajo velik donos. Bančni sistem odlično ponazarja Myrdalov 'učinek kumulativne vzročnosti'. Centralizirane banke črpajo denar in manjših regij in skupnosti ter ga investirajo v donosne projekte, s čimer povzročajo nadaljevanje rasti, ki pa znova zahteva sveža sredstva iz lokalnih skupnosti, kar povzroča...

V končni fazi zaradi požrešnosti centralne oblasti lokalne skupnosti ostanejo – s pomočjo državne valute - oropane svojega bogastva. Četudi se nekaj denarja skozi projekte vrne v lokalno okolje, se vrne v obliko kapitala, kontroliranega iz centra. Skupnosti in regije v temu procesu izgubijo nadzor nad svojim gospodarstvom ter tudi nad politično usodo: postanejo 'žrtvene regije'. Odličen primer je Škotska.

Proces se zadnje čase znova vrti z uveljavitvijo Evropske centralne banke in skupne evropske valute.

Glede na prve izkušnje ni veliko dvomov, da bo evropski denarni sistem uporabljen za vzpostavitev in utrditev koridorja centralizirane finančne moči, ki bo potekal med Londonom in Zurichom ter povezoval še nekaj drugih večjih evropskih finančnih centrov, morda tudi Moskve. Osredotočanje moči je zmeraj v zgodovini vzpodbudilo odpor in tudi zloraba moči v to smer ni nobeno presenečenje.

Proces, nasproten temu, ki bi ga bilo treba uveljaviti, je decentralizacija moči, princip razdrobitve/distribucije (angleško: Principle of Subsidiarity), ki veleva, naj se sprejemanje odločitev in akcija sprejema an najnižji možni, najbolj decentralizirani ravni. Šele ko takšne odločitve in poteze vplivajo na povečanje blagostanja prve nadredne, večje skupnosti, naj se razširi tudi na višji nivo.

V praktičnem smislu to pomeni, da bio treba lokalnim in regionalnim oblastem dopustiti, da uvedejo lastne plačilne valute v obliki lokalnih obveznic z določeno obrestno mero, ki bodo veljale kot denar.

Lokalni sistem menjave

Pri razpravi o tem je pomembno razumeti razliko med lokalno valuto in lokalnimi sistemi menjave. Ti – primer je LETSystem, ki ni lokalna valuta - so navadno organizirani okrog delitve informacij o dobrinah in storitvah, ki jih ljudje ponujajo v določenem lokalnem okolju. Menjačno sredstvo je navadno čas ali državna valuta (funt, dolar...)

Tak sistem ima tri osnovne pomanjkljivosti:

omejen je na zmožnosti peščice predanih organizatorjev, navadno v večinoma v ruralnem ali napol ruralnem okolju,

ne omogoča transakcij s svetom izven skupnosti in vzpodbuja ustvarjanje zalog, ne pa cirkuliranja bogastva in energije. Skupnostno valuto pa lahko vsakdo v skupnosti uporablja kot plačilno sredstvo za katerokoli dobrino ali uslugo. Edina meja njeni širitvi je meja njene uporabe, sato vzpodbuja vse oblike gospodarske dejavnosti. Če ga spremlja tudi vsaj malo vzpodbudna 'konvertibilnost', lahko postane sredstvo za menjavo z osebami in organizacijami tudi izven skupnosti in dejansko vzpodbudi 'nadomeščanje uvoznega primanjkljaja' neke skupnosti. In seveda se lahko – kot na Tirolskem – tudi skupnosti same dogovorijo, da medsebojno priznajo različne tovrstne valute. Bi delovalo tudi danes?

Wörglski poskus ponuja nekaj nujnih vzpodbudnih predpostavk:

valuto morajo sprejeti lokalna oblast in druge javne službe kot veljavno plačilo za davščine, najemnine, licence... ter jo tudi same uporabljati v plačilnem prometu, zamenljiva mora biti za državno valuto, potrebno je tudi nekaj vzpodbud (na primer nekoliko višji tečaj za menjavo na licu mesta), da ne izgine iz obtoka, in najpomembnejše je, da se vzpodbuja (na primer s potrjevanjem, zamenjevanjem) kroženje, ne kopičenje takšne lokalne valute.

Tudi ukinitvev Wörglskega eksperimenta ponuja nekaj naukov. Najprej bo treba popraviti ureditev, po kateri lahko samo država – Velika Britanija ali druge evropske države in Evropska centralna banka – zakonito izdajajo denar. Sicer bo vsaka izdaja lokalne valute takoj preganjana kot nezakonita. Obenem bo treba prepričati delavce, da v tem, ko del plače dobijo v lokalni valuti, ne gre za prevaro. Eksperiment je vsekakor vreden poskusa, vse večja moč regionalnih struktur v Veliki Britaniji in v evropskih državah pa priča, da bi takšne iniciative lahko dobile veliko politično podporo.

Regionalna valuta

Med drugimi zgodovinski primeri omenimo še Razvojne certifikate WARA cesarja Nortona (v Nemčiji, nezakoniti so postali oktobra 1931) -[Source](#)

Nemcem gre dobro tudi brez Evra

V Evropski unijo bo kmalu 65 lokalnih valut, a to finančnih oblasti še ne skrbi. Če živite v bavarski provinci Chiemgau, vam britansko trdovratno oklepanje Funta ne bo videti čudno, saj tam med jezeri in gorami med populacijo pol milijona ljudi lahko preizkusite pravo 'Euro prosto območje'. Vse restavracije, frizerski saloni in veriga lokalnih supermarketov brez težav sprejmejo lokalno valuto Chiemgauer. Bankovci veljajo kot menjalno sredstvo. Uporabite lahko celo debetno kartico. Bencinske črpalke še oklevajo, enote za biogorivo pa so že v sistemu. V kratkem bodo tudi zobozdravniki.

Podobno je v še 49 regijah. Niso več pod nadzorom politične oblasti, večinoma jih vodijo aktivisti, kmetje, eko-navdušenci, protiglobalisti in lokalni odbori. Nekateri delujejo na podeželju, nekateri – kot na primer 'podzemni' denar v Berlinu in Bremnu – v mestih. Hamburg ima kar dve: Alto in Hamsemarko. Italija ima svojo alpsko verzijo v dolini Valchiusella. Ob fenomenu, ki ga nismo videli že vse od velike depresije, se strokovnjaki Bundesbanke praskajo po glavah. Vsemogočna banka z državnimi rezervami, ki izdaja evrske bankovce v vrednosti 146 milijard € za tretjino gospodarstev evroobmočja, pa skrbi glede finančne anarhije sploh ne vznemirjajo. No, toliko pa jo vendarle skrbi, da je pred kratkim izdala 63-stransko poročilo o tem fenomenu z naslovom 'Regionalne valute v Nemčiji – lokalna konkurenca evru?' Sklep študije je, da neznatnost čudaškega Schwundgelt ne predstavlja nikakršne nevarnosti urejenemu evrskemu sistemu. Vznik

lokalnih valut pa sovpada z ukinitvijo Nemške marke, ki jo je zamenjala brezdomna tehnokratska valuta, še bolj oddaljena od lokalnega življenja.

Kot kaže so ta gibanja predvsem odziv na 'kapitalistični globalizem', boj idealistov za ohranitev lokalnih kultur. Nove valute so bolj ali manj lulsuzni denarji, ki cvetijo predvsem v okoljih z najnižjo brezposelnostjo. Uporabnikom ponujajo nekaj prestiža in dobrega občutka. Chemigauer je kot eksperiment januarja 2003 ob pomoči svojih učencev ustvaril učitelj Christian Gelleri in ga spravil k življenju v razmerju 1:1 z evrom. Po štirih letih se je razširil na dve lokalni skupnosti in ga je sprejemalo 550 lokalov, podjetij vključno z osmimi supermarketi in štirimi bančnimi kooperativami. Izdajajo ga na 40 mestih, uporaba raste an letni ravni za 70 %. Mesečni promet še zmeraj obsega malenkostnih 135.000 € (oziroma 135.000 C). Cheimgauer izgublja 2 % na četrt leta in s tem ustvarja malenkostni profit, ko ga lokali menjajo nazaj za evre. približno 60% dobička namenijo lokalnim dobrodelnim organizacijam, športnim društvom, vrtcom in podobnim ustanovam. 'Izgubo' v povprečju 5% prevzamejo nase trgovine in lokali, kar je enakovredno izgubi, ki jo imajo pri plačilu s kreditnimi karticami. »Izgubo pokrijejo trgovci, a je ne problematizirajo, saj imajo vendarle posel s tem,« pravi Gelleri. Tudi ta projekt so navdahnile sto let stare ideje, ki jih je objavil Silvio Gesell, nemški ekonomist, ki je opozarjal na pogubnost obresti na kapital. Trdil je, da obresti povzročajo negativne gospodarske trende, saj narekujejo bogatim kopičenje denarja.

Na osnovi njegovih teorij je leta 1932 nemško mestece Wörgl uvedlo lastno denarno valuto in sredi najhujše depresije povsem ukinilo brezposelnost. Poskus sta preučevala Keynes in Fisher, ki sta 'hitrokrožni denar' omenila kot možno rešitev za 'likvidnostno past' tridesetih let. »Na idejo sem prišel, ko sem študiral Keynesa in Fisherja, ampak pri nas gre bolj za to, da pomagamo pri dviganju moči regije. Mi nismo sovražniki Evrope,« pravi Gelleri. Avstrijska centralna banka je Wörglski eksperiment razglasila za nezakonit, ko se je Wörglu s svojimi valutami pridružilo še 200 drugih mest in vasi in je bila avtoriteta državne banke močno načeta. Četudi 35. člen zakona o ustanovitvi Bundesbanke prepoveduje vsakršno uporabo 'kvazi valut', današnje poskuse zaenkrat označujejo kot nenevarne ekscentričnosti. Ki pa so po drugi strani pomemben znak opolnomočenja ljudi in diskretna grožnja uveljavljenemu sistemu. Bi se razcveteli v takšni meri, če bi Nemci v žepih še zmeraj nosili nemške marke. Po vsej verjetnosti ne.
Ambrose Evans-Pritchard, telegraph.co.uk.